

על ספרים

במחלות — ספור מאת ה. אילתי.
הוצאת שטיבל — תרצ"ד.

כשאנו שברים ועל הביליטריסטיקה העברית אנו תחתים בעיקר על חורר גם של החיים המתוארים: שלדייגר פים, דלות מעש, חטוט בנפש היתר, מסגרת סצומצמת וכל זה בעת אשר מסביבנו — גהינום, בקרבנו — הר נעש של מתפכה ושנויערכין. סודריו של עמנו בארצות התרבות הופסו רק מעט מזער/לנוון היצירה העברית. נרכש בעיקר הצורה, אמתי המרה שבתאור והסתכלות, אך היא חסרה את הרח'בנות, את ההסתעפות והבנין הכולל.

מובן איפוא, שכל נסיון של היקף של מתן חיי היהודי בתפוצות הגולה, בימינו אלה הסוערים, רבי ההפכות, מעורר בנו שמחה ורצון הודית, נדמה אולי הוא זה אשר צפינו לו אולי כאן תגולל המנילה ולו רק דפים מספר סמנה, אך כהארה ובהנבה בת התקופת.

ברנשות אלה פתתי לקרוא את ספרו של ה. אילתי, מספר חדש חבא לתת משהו חדש. ברצונו היה לעצב את חיי הנוער היהודי בפולין שלאחר המלחמה. כל הפרשה המסועפת הזאת של חיי נוער הסתלבט, מעפיל ונכשל, עם ומכין עצמו לארמה אחרת ולשם פים אחרים, היינו: מבקש מוצא לכוחותיו הפנימיים במולדת החדשה מספיטה אמנם לרומן, לספור גדול, ויש בו מן המושך ומן הראוי לעצוב. אלא מאי?

שוב אותו סגם שאנו נתקלים בו ברוב הנסיגנות של תאור חיי הארץ, של מתן החוי וכו', אין נישתו של המספר לתפוך בחירח לו לעצמו. חקונטרקציה אינה באה על יסודות אמיים. הפאכולה טובעת בים של תאורים ורשימותי אנב, חבאים למלא את החומר של העלילה.

הם, מחלות" אמנם מצדיק את החומר החילי, התקופה — תקופת הרת סער, האדם הצעיר מתגלגל במדרר נים, יש התלבטות, יש חפוש וכשלונות, סבך הרגשות שלאחר הורבן חיים

והורבן הנפש, אלא שאהרן זה, נבדד הספר, שעובדים עליו כל יסודי המלחמה (עוד כהיותו ילד) בעיירה יחר דית ובחודבנה, הרואה את הלוג המסמרות של ישן וחדש, משמר עובר ומשמר בא, אינו גבור כל עיקר. ואיננו טפ וסי לנוער היהודי ואינו סאדיק עליו את כל החתלבטות האיי רומית, שהימנה אינו יכול להחלץ לפי הזמנתו של המספר.

גבור מעין זה, איננו מעורר בנו כל ענין. האמנם לשם גבור מעין זה כראי להעלות את החומר החילי, הרפורמטי הזה, של רשימות כרוניקליות הכתובות כיד הרוצה אמנם, אך בתאוריו הוא חסר את המרכז והוא נטול כוח עיצוב. אהרן זה עובר, כביכול, את כל אסכולות החיים: אינדיבידואליזם, רציונליזם, פוטוריזם, סטואיציזם וני היזום. המספר, שהוא נתון בו הוא של תקופתנו: ראדיו ומלפמיה, אולם העלילה והנבדויות אינן כלל במדה הגולמת תקופה זו וכל מערבליה, דבי רי דיק על זנות ואלוטטיקה, תאורים טפלים על חיי משפחה והרהורי עברה סתם אינם מעלים את הנבדד למדת לוחם לשנוי ערכין אפילו בשטח ענינים אלו. הרברים חבוטים בדובם ויש גם מטופות תורפה שאינם, לדעת, מצדיקים את כל החיים האלה חסתר ארים, יש עוד גם נוער עברי, יהודי אחר, עם התלבטות נפש יותר עמוקה ויחסינומלין אחרים, התנועה החלור צית הסיפה לנו — אם גם במספר לא רב, — טפוסים החוצבים את גאולת נפשם מתוך יסודי עם ויחיד, החיים את חיי רעיונם מתוך מלחמה, ובקשת המוצא באה מתוך קוים אורנניים צער צער אל התנשמות ושנויערכין במולדת יש מזיוף חיים בתאור נכודם מסגנו של אהרן, אפילו לפי מתן המספר ומסנתרו, צללי הטפוסים האחד דים העילים ונעלמים כספר אינם מה תימים בנו כל דמות, הסביבה — אחרי הכל — מפושטת משפע חסר נות עוברות בטיסה ואין כל חרירה לחיי הנוער המתואר.

סופר מתחיל היה צריך להזהר מכללות, אין לי שם לדוח זו העולה מן הספר לנבי חיי המין. מן הצד החנוכי הספר גנום בתכלית ומן הצד האמנור תי" — הוא קלוסל, יש בזה אולי משום נסיון סכני במפרות העברית, קוים בודדים מה ושם מתלכדים למשחי — יד הכותב וריוה, עתונאית, חופנת, עוברות, אלא שלאחרונה נשאר טעם דלוח בשינוי ובלב — דיסנות, אם מפרות כלי חיים הוא פלמף חר, הרי גם חיים כלי הארת מפרותימאנותית — פלסתר הם, ואין לבנו מתמלא מקם לעולם.